

STUDENTEN-WEEKBLAD.

Redacteuren: J. B. H. Coenen, D. A. de Fremery, N. G. Kam, H. F. Karsten,
D. G. M. Koch, J. L. A. Ledeboer, M. J. Granpré Molière, S. H. Stoffel.

Dit blad verschijnt Donderdags, behalve in de vacantiën. De abonnementsprijs is f3,50, bij vooruitbetaling f3,— per jaar.

De jaargang loopt van 1 October tot 30 September. De prijs der advertentiën is 10 cents per regel.

UITGEVER:
J. WALTMAN Jr.
DELFT.

Inzendingen die Dinsdagmiddag 12 uur niet aan het redactie-adres zijn bezorgd, kunnen niet meer in het eerstkomend nummer worden opgenomen.

Het adres voor redactie en administratie is:
Binnenwatersloot 33.

BERICHT.

Ten gevolge van een vertraging in de ontvangst van een der bijdragen, zal het Feestnummer van het Studenten-Weekblad een paar dagen later verschijnen.

REDACTIE.

In dit nummer is ingelegd het adres der Delftsche Professoren, gericht aan Z Ex. den Minister van Binnenlandsche Zaken, en geschreven naar aanleiding van het verleden overgenomen adres van de Hoogleeraren der andere Universiteiten.

REDACTIE.

DELFTSCH STUDENTENCORPS.

Talens op Debating.

Donderdag 4 Februari heeft de heer Talens, fabrikant, op Debating de volgende stelling verdedigd:

„Het is de morele plicht en in het belang der Nederlandsche studenten, om mede te strijden tegen de ergste stakers op het gebied van handel en nijverheid, dat zijn diegenen, die de buitenlandsche industrie ten koste van de Nederlandsche bevoordeelen”.

Spreker verdedigde in 't kort zijn stelling als volgt:

We leven tegenwoordig in een tijd van vereeniging en samenwerking. Die vereeniging maakt dat er van de anders verspreide enkelingen nu te zamen een groote kracht uitgaat. De vereenigingen van werklieden en consumenten trachten allen zoo goedkoop mogelijk hunne waren te verkrijgen en zoo weinig mogelijk belasting te betalen. Het belasting betalen wordt daardoor hoe langer hoe meer geschoven op de fabrikanten, want men kan de belastingdruk niet sterker brengen op de kapitalisten, daar die hun inkomsten uit effecten trekken en bij hoogere druk kalm naar het buitenland gaan. Men moet daarom, daar er tegenwoordig telkens een vermeerdering van belasting noodig is, alles doen om de fabrikanten in het land te houden en ten minste de strijd om het bestaan niet onnoodig zwaar maken.

Het beginsel der vrijhandel is door de krachtigste staten verlaten. Nederland is nog vrijhandelstaat, en dat is heel goed; maar een nadeel is het nu, dat Nederlandsche fabrikanten, willen zij hunne waren in andere landen invoeren, een buitengewoon hoog invoerrecht moeten betalen, tot 45% toe en andere Staten vrij invoeren in ons land. En Nederland is daarbij een industrieel land bij uitnemendheid. Wel heeft het in de voorlaatste eeuw op dat gebied weinig beteekend maar dat kwam omdat het geen grondstoffen als ijzer en kool bezat.

Tegenwoordig echter is dat bezwaar, wegens de groote verbeteringen die de verkeerswegen ondergaan hebben, zeer veel verkleind, ja zowat geen bezwaar meer te noemen. Ook ligt Nederland, met zijn groote bevaarbare rivieren,

en zijn situatie in het midden van het beschaafde deel van Europa, bij uitstek gunstig voor de handel. En daarbij heeft het nog een klimaat dat voor een industrieel land zeer geschikt is. Men heeft het hier bijv. vrij wat beter als in Chicago, dat 's zomers een temperatuur heeft van ± 128 en 's winters een van 30° soms.

De Nederlandsche industrie zou zich dus uitmuntend kunnen ontwikkelen, als die industrie niet een kwaadaardige vijand had. Die vijand, zit in de laksche natuur van de Nederlander zelf. en is de eigenschap, die ieder Nederlander ingeboren schijnt te zijn, dat men altijd koopt de producten van het buitenland. Wanneer een Hollander staat voor de keus tusschen een Nederlandsch fabrikaat en een voorwerp dat in het buitenland vervaardigd is, zoo kiest hij altijd het buitenlandsche, vaak al is het Nederlandsche beter. De winkeliers kennen die vreemde eigenschap zeer goed en verkoopen daarom bijna ook altijd uitsluitend voorwerpen van buitenlandsch fabrikaat. Van dat buitenlandsch fabrikaat hebben ze monopolie, en daarom trachten zij zelfs stelselmatig, zoo veel mogelijk de Hollandsche waren van de markt te houden.

En onze fabrikanten zijn in 't geheel niet slechter als de buitenlandsche, want vele Nederlandsche fabrieken leveren groote bestellingen af in het buitenland. Om maar eens een voorbeeld te noemen. (De heer Talens is de bekende inktfabrikant te Apeldoorn en haalde dus vele staaltjes uit zijn eigen ervaringen en ondervindingen aan). De inktfabriek te Apeldoorn krijgt groote bestellingen uit Amerika, uit Rusland, uit Zwitserland enz., doch te Nederland zelf wordt betrekkelijk weinig verkocht, daar hier vooral Duitsch fabrikaat gebruikt wordt. Doch niet alleen in inkt enz., doet zich dat verschijnsel voor dat de Nederlandsche industrie bijna niet levert in Nederland zelf. Het doet zich voor in bijna alle branches der industrie, (De stapelproducten worden bij deze beschouwing buiten rekening gelaten). Men vindt gewoonlijk het Hollandsche fabrikaat te ordinair en koopt dus buitenlandsch wat meestal veel te duur betaald wordt. Een gevolg van deze, zeer onaangename en nadeelige eigenschap is, dat de Nederlandsche industrie, Nederland zelf als afzet-gebied voor zich gesloten vindt, en dat belemmert ten eerste het ontstaan van een bloeiende Nederlandsche industrie. Dit werkt weer terug op de afgestudeerde ingenieurs, die daardoor geen plaatsing kunnen vinden, en heel vaak jaren moeten wachten voor er iets openkomt, of naar het buitenland trekken, wat ook weer een nadeel voor Nederland is daar ieder afgestudeerd ingenieur te vergelijken is met een zaak, waarin men zijn kapitaal gestoken heeft, en die nog moet gaan rente geven.

En die tusschenhandelaren die het Hollandsch fabrikaat hier van de markt af houden veroorzaken, dat men om fabriek te beginnen, moet beschikken over een zeer groot kapitaal, omdat men moet strijdvoeren van den beginne af, tegen al de winkeliers.

En dat drukt dus ook de industrie, Daar nu de eene industrie de andere in 't leven roept moet men alles doen, voor de welvaart voor Nederland, om te trachten aan een Nederlandsche fabriek, de strijd om het bestaan zoo gemakkelijk mogelijk te maken. Daarom is het de zedelijke plicht van de studenten, die later de leiders zullen zijn van de wetenschap en de productie, en van wie dus de economische welvaart van het land zal afhangen, om de binnenlandsche industrie te steunen, ook in hun eigen belang.

Het debat ging voornamelijk over enkele onderdeelen van de stelling, de hoofdzaak bleef onaangeroerd.

De stelling onderging bij de stemming een wijziging, die voornamelijk het woord stakers veranderde, doch werd met onveranderde hoofdgedachte, aangenomen.

Jammer was het, dat deze interessante avond weer zoo slecht bezocht was.

D.

Iets over de lezing van Van Deysse.

Op Woensdag 3 Februari.

't Is geen verslag, dat ik schrijven ga, over de lezing van Van Deysse.

Maar zooals je wel je handen, saam in één vlak uitgespreid, opheft tot voor een schilderij dat je lief is, en 't beeld vastlegt in je meest intieme mijmerijen — — zoo wil ik dat dit zijn zal.

Er was ontzachtlijks in 't woord van Van Deysse, maar dit is iets dat niet mij is, en ik wilde 't ook niet daarover hebben.

Ik wilde iets zeggen, een overpeinzing houden, een achterhaling van den geest, 't wezen, van enkele van die stukken; van 't bewustzijn van Van Deysse zelf en Thijs Maris.

Er waren er, die mij zeiden, dat ze niet begrepen wat Van Deysse ermee zeggen wilde, dat al die kleine bijzonderheden b.v. bij Thijs Maris hem zoo veel waren. Ik geloof, dat iemand, om dit ten volle te begrijpen, dien toestand zelf moet geleefd hebben.

Ziet, er zijn oogenblikken, tijden in iemands leven, ik geloof niet bij iedereen, dat alle dingen in deze wereld hem zoo wondermooi zijn, dat er geen leelijks of gewoons te vinden is.

Dan is 't of al de natuur, de bruggen en grachten en de lange leuning; de boomen met hun zachte groote bladeren, de menschen, 't leven op straat, alles, tot hem in zoo'n intieme verhouding staat, dat hij onbewust, in innerlijke gedachten met alles een groot een heimelijk lachen wisselt. Dan strijkt hij zoeven onwillekeurig zijn vingers langs de stammen van de boomen of langs 't ijzeren hekwerk en de hardsteenen paaltjes voor de huizen. Dan is 't, of alles, tot in de kleinste bijzonderheden toe, bepaald is: zoo hij, zoo de wereld, zoo hij in de wereld.

Dan loop je tusschen de boomen door, jezelf een plant voelende, de eeniggaande onder de planten; dan laat je de groote blaren streelen langs je wangen en je vinger-toppen raken even de toppen van de twijgen.

Of je drinkt de reiende druppelen aan de kleine knoestige twijgen als 't regent. Dan voel je je nat van binnen, in je innerlijke denken, wanneer 't daar buiten je nat is; dan leef je op in blijde warmte wanneer de zon schijnt, maar 't is maar heel zelden, dat de zon blijheid geeft in de wereld.

Dan voel je de geringste beweging van je kleinsten vinger als een stuk van je leven.

Dan zijn alle groote en alle kleine dingen jou eigen, en je voelt je: als voorspellingen, als groet, als zachte streeling, als nijldige verwensching soms, en als twee menschen zoo

FEUILLETON.

3) The chanones yemannes tale.

„Met dezen kanunnik heb ik zeven jaar gewoond en achter zijn wetenschap ben ik nóg niet: al wat ik had heb ik erbij verloren en God weet velen meer dan ik. Waar ik gewoon was mij frisch en vroolijk te kleeden er, goed uit te zien, daar kan ik nu een kous op mijn kop dragen; (Now may I were an hose upon min hed); en waar mijn kleur frisch en rood was, is die nu bleek en van een looden tint — nog is mijn oog met blaren — tjonges, wat is dat vermenigvuldigen ¹⁾ voordeel!

Die steeds ontglippende wetenschap heeft mij zóó kaal gemaakt, dat ik geen goed heb, waarheen ik ga; en ook ben ik zóó in schulden daarbij van goud, dat ik te goeder trouw geborgd heb, dat terwijl ik leef ik ze nooit zal kwijten; laat iedereen voor altijd door mij gewaarschuwd zijn.

Hoe groot een man zij, die zich op die wetenschap werpt, als hij volhardt, houd ik zijn geluk voor verloren; bij God,

¹⁾ n.l. van één pond goud meer maken.

samenzijn en ze worden één van gedachte, dan kan er 't schoonste tusschen hen plaats vinden, dat hier op aarde onder menschen gebeuren kan.

Dan hoeven ze niet te spreken over fijnere of hoogere onderwerpen, maar dan is 't genoeg dat ze bij elkaar zijn en zwijgen, dat ze met elkaar zien wat er in en om hen gebeurt en dan kan 't kleinste blaadje, 'n rood besje, 'n hondje, 'n vogeltje, 'n huis, soms een kindje, vooral 'n kindje, hun aan elkaar verstaanbaar maken een wereld van dingen en gedachten, die een paar menschen elkaar in tijden niet zouden hebben medegedeeld. Dan is 't of alles alleen zoo kan zijn, en of de geringste wijziging een toestand in 't leven zou roepen, die geheel verschillend was.

In die tijden, dat men zoo is, is 't, of men gewaar wordt een andere natuur, die in deze wereld gelegen is, twee werelden in elkaar, en meer misschien, dan is alles zoo vreemd, zoo eigen. Dat is toch 'n brug dat is toch 'n huis.

Wanneer iemand dan „huis” zegt, beteekent dat heel iets anders en veel meer, dan wanneer een gewoon mensch „huis” zegt, maar zij verstaan elkaar omtrent het „ding”, omdat diezelfde uiterlijke vormen door de menschen benaamd zijn: huis.

Nu moet ge niet denken, dat hier iets onnatuurlijks in is.

Was 't onnatuurlijk, dan zou 't van ons afhangen: 't te zien of 't uit ons gezicht te houden, maar 't is iets waarover wij geen macht hebben, 't is zoo met ons op tijden, dat we 't 't minst verwachten, en in tijden dat we 't zoeken, dat we denken misschien dat we er in zijn, dan zien we ineens, dat 't weg is. Dit is zoo wonderlijk, dat ik niet geloof dat iemand, die niet zelf in dezen toestand verkeerd heeft, dit voor een mogelijkheid houden kan.

Enkele kleine kinderen hebben 't veel, en je kunt 't zien aan ze, zoo'n klein meisje, dat er zoo heel voorzichtigjes loopt dat er zoo even lachend onder 'r hoedje uitkijkt. Wat kan dat kind daar toch wel te verheimelijken hebben tusschen 'r armpjes die ze zoo kort ingetrokken tegen zich aanhoudt onder 'r lange cape. Wat wereld van warm intieme gedachten draagt ze daar voorzichtig met zich mee?

En 't gebeurt wel, dat twee zóó, vreemden, elkaar tegenkomen, en dat ze samen zoo'n heimelijk lachen wisselen, dat 't is of ze elkaar altijd gekend hebben, of er geen kloof van onbekendheid is die hen scheidt.

Zóó als die kinderen is Thijs Maris, en hij is eenvoudig, en, misschien zich onbewust, dat hij in die wereld leeft en anderen niet.

Van Deysse kent dit ook, maar ik weet niet of hij er heelemaal in is doorgedrongen, anders zou hij niet zeggen, dat Thijs Maris in een dwaling verkeert.

Ik geloof integendeel, dat hij in de hoogste heerlijkheid leeft, en dat hij de opperste waarheid in zich heeft.

Lezing van Lodewijk van Deysse.

3 FEBRUARI 1904.

Hoog waren mijne verwachtingen gespannen: Van Deysse zelf zou ik hooren voorlezen uit zijn werk; Van Deysse dien ik bewonder en wiens werk ik nooit gelezen heb,

hij zal er niet bij winnen, maar zijn beurs ledigen, en zijn verstand dun maken (and make his wittes thinne).

En wanneer hij door zijn gekheid en dwaasheid, naar reden zijn eigen goed verloren heeft, dan verlost hij andere menschen hun goed te verliezen als hij gedaan heeft:

For unto shrewes joye it is and ese

To have hir felawes in peine and disese.

Thus was I ones lerned of a clerk;

Of that no charge; I wol speke of our werk

d.i.: want voor slechtaards is het vreugde en genot makkers te hebben bij moeite en ziekte. Zoo werd mij eens geleerd door een geestelijke; daarvan nu niet; ik wil spreken van ons werk. Wanneer we onze spookachtige kunst zullen uitoefenen, schijnen we wonderwijs, zoo geleerd en vreemd zijn onze benamingen.

Ik blaas het vuur aan tot ik buiten adem ben.

Wat zal ik iedere verhouding vertellen van dingen waarmee we werken als één, vijf of zes onzen, mag zijn zilver, of eenige andere hoeveelheid?

En vraag me, je de namen te vertellen als „orpiment, brent bones, yren squames” (auripigment, gebrande beenderen, ijzeren schalen), die tot fijn poeder worden ge-

zonder dat er altijd iets in was, al was 't maar een enkel woord, dat mij dieper en schooner aandeed, dan eenig ander letterkundig werk.

Maar hoe bitter werd ik teleurgesteld, want ik heb niet een kunstenaar zijn eigen werk met liefde hooren voordragen.

Een uiterst correct gekleed heer, met een bruine staatsmansportefeuille in den keurig gehandschoenden hand, komt de zaal binnen, voorafgegaan en gevolgd door de gerokte en met insignes aan licht-blauwe linten behangen leden van het bestuur van „Vrije Studie”; deze geheele stoet, door zijn aangenomen, ik zou haast zeggen „gespeelde” deftigheid, eene onuitsprekelijk komischen indruk makend. Genoemde correcte en ministerieel doende heer zet zich neer op het spreekgestoelte, trekt de handschoenen uit met wel overwogen gebaar, ordent zijne papieren, welke in de „serviette” waren gerangschik, en begint een fragment uit het werk „Parijs” te lezen met geaffecteerd, haast Haagsch accent.

Toen ik dit werk las, heb ik zelfs niet geglimlacht en de ontzaggelijke knapheid er ten volle van kunnen waardeeren, — hoe kwam het, dat ik bij de voorlezing inwendig geschud heb van 't lachen om de liters frambozen limonade de mudden pralines en den ingenieur de Lesseps met zijne zeven kleine zonen? Ik geloof, dat 't kwam door het contrast van dezen deftigen voordrager met de dien avond zoo vreemd lijkende gedachtespelingen.

De voorlezing van het „Bezoek aan Thijs Maris” wordt op een iets meer bewogen toon gedaan, een oogenblik was de scheiding, welke de kunstenaar door zijn koele vormelijkheid getrokken had tusschen hem en het publiek, weg.

„Le Rêve” trof mij alweer niet zooals het mij getroffen heeft, toen ik 't alleen las, de egale kleurloze toon van voordragen hinderde mij. Het wonderlijk mooie „Ik houd van het proza” werd mij wederom bedorven door de gemaakte uitspraak van enkele woorden, o. a. van het woord „litteratuur”.

Deze voorlezing heeft mijne bewondering en liefde voor het werk van Van Deyssel in het minst niet geschokt, alleen ben ik teleurgesteld door de koele, vormelijke en onbewogen wijze van voordragen en ik vraag mijzelf af, waartoe deze vertooningen eigenlijk dienen. Of het publiek er zich door opgewekt zal voelen Van Deyssel's werk te gaan lezen, betwijfel ik, maar bovendien en vooral moeten deze voordrachten Van Deyssel zelf, wanneer hij een oogenblik uit de rol van conferencier komt, een gruwel zijn.

EEN TOEHOORDER.

Uitbreiding Laga-loods.

Reeds lang deed zich op Laga de behoefte gevoelen aan een uitbreiding der loods. De kleedkamer was veel te klein: één douche is te weinig en ook was er geen ruimte genoeg om de booten te bergen. En uitbreiding der loods echter zou in de eerste tijd ver boven Laga's finantieele krachten gaan. Gelukkig echter hebben eenige enthousiaste oud-leden die het bedroevende van den toestand inzagen en die Laga helpen wilde, zich samen verbonden, en zij hebben nu aan Laga de loods uitbreiding aangeboden. Hulde aan die oud-leden!

malen? En hoe alles in een aarden pot wordt gedaan; en zout erbij gevoegd en ook peper vóór deze poeders, waarvan ik hier sprak; en goed bedekt met een stuk glas?

En van het met klei dichtstoppen van de pot, opdat van de lucht niets mocht ontsnappen. En van de zorg en last, die wij hadden om onze stoffen te sublimeren, en voor het amalgameeren en calcineeren van kwikzilver, genaamd „mercurie crude”?

„For all our sleightes we can not conclude.

„Our orpiment, and sublimed mercurie,

„Our grounden litarge eke on the porphurie,

„Of eche of thise of unces a certain

„Not helpeth us, our labour is in vain.

d.i.: Ondanks onze kunstgrepen, kunnen we niet tot een goed eind komen.

Onze operment, en gesublimeerd kwik, onze op porfier gemalen loodglid, van elk dezer een zeker (aantal) onzen, niets hielp ons — onze arbeid is vergeefs.

„Ne, neyter our spirites ascentioun,

„Ne our materes that lien all fix adoun,

Noch onze vervluchtigende geesten, noch onze stoffen, dieliggende alle vast terneer, (vaste stoffen alzo) mogen in ons werk

Volgens het uitbreidingplan zal er bij komen: een ruim kleedlokaal, twee of drie nieuwe douches en nog een aparte loods voor vier vieren. Er wordt dus op een flinke manier geholpen. De verbouwingen zullen zoo spoedig mogelijk begonnen worden en naar schatting ongeveer drie weken duren, hierdoor zal men ongeveer een week lang niet kunnen roeien; maar daarom verkrijgt men dan, dat Laga nu reeds dit race-seizoen in het bezit zal komen van deze mooie ruime loods.

Het bezichtigen der verbouwing is ten zeerste aan te bevelen.

F.

SOCIALE AANGELEGENHEDEN EN WETENSCHAP.

IVe Lezing van den heer F. v. d. Goes.

Spr. zal op dezen laatsten avond aantoonen de volstrekte noodzakelijkheid van de komst van den socialistischen staat. Maar vooraf een algemeen overzicht over de richting der maatschappelijke ontwikkeling.

In de eerste plaats merken we op de samentrekking van het kapitaal (concentratie), die reeds druk bezig is, te voeren tot het monopolie, d. w. z. de kapitalen zullen komen, (en zijn ten deele reeds) in een enkele hand. Met de ontwikkeling van de monopolies zal het ten slotte onvernijdelijk zijn, dat de overheid ingrijpt en onteigent. Zodoende wordt dan de staat sociaal en krijgen we staatssocialisme.

Dit is intusschen niet het einddoel van de beweging der sociaal-democraten. Er moet nog een andere drijfkracht in dien staat zijn, die hem democratisch maakt. Dan zal ons doel zijn bereikt.

Wanneer men den nadruk legt op de productieverhoudingen dus op den overgang van concentratie tot monopolie en vandaar tot onteigening door den staat, dan zou men geneigd zijn de bezwaren tegen den komst van den sociaal-democratischen staat gering te schatten. Er kunnen zich echter belangrijke hinderpalen op onzen weg voordoen, die de met economische beweging gepaard gaande politieke belangrijk zouden vertragen. De arbeidersklasse moet zorgen dat haar politieke vooruitgang de andere bijhoudt. Anders zou een vorm van staatsocialisme mogelijk kunnen zijn, die veel erger zou zijn dan de kapitalistische van nu.

Spr. moet thans eerst nog een en ander zeggen van de concentratie. Dat deze werkelijk plaats heeft, is een volkomen feit, dat thans te minder kan geloofend worden, daar we, in Amerika, het stadium van concentr. eigenlijk reeds achter den rug hebben, en de waarheid helder aan het licht treedt. We zijn nu reeds in het tijdperk der monopolies. Een vraag van belang, die thans beantwoord moet worden is deze: hoe wordt verklaard, dat uit de oopenbooping van kapitaal in enkele handen de monopolies ontstaan?

De concurrentie is hier weer de drijvende kracht. Ze heeft eerst tot concentratie geleid, en is het resultaat eenmaal zoo groot, dat in elk bedrijf slechts weinigen zijn overgebleven, dan is de stap, die tot monopolie leidt, licht in te zien.

ons baten, verloren is al onze arbeid en ons werk en al de kosten ook, die wij er aan besteden.

Er zijn nog vele andere dingen, die tot onze kunst behooren; hoewel ik ze naar volgorde niet noemen kan, omdat ik slechts een ongeleerd man ben, wil ik ze toch vertellen zoo als ze mij in 't hoofd komen, schoon ik ze niet soort bij soort kan zetten:

„As bole armoniak, verdegresse, boras;

„And sondry vessels made of erthe and glas,

„Our urinales, and our descensories

„Viols, croslettes, and sublimatories,

„Cucuribtes, and alembikes eke

„And other swiche gere, dere ynough a leke,

„What nedeth it for to reherse hem alle?

„Wateres rubifying, and bolles galle,

„Arsenik, sal armoniak, and brinston?

„And herbes coude I tell eke many on,

„As egremoine, valerian, and lunarie,

„And other swiche, if that me list to tarie;

„Our lampes brenning bothe night and day,

„To bring about our craft if that we may;

„Our fourneis eke of calcination,

Wanneer al het kapitaal van een bedrijf ten slotte in twee handen overblijft, dan ligt het voor de hand, dat de door hen gevoerde concurrentiestrijd fel zal zijn. Ieder hunner hoopt het leeuwenaandeel van de winst te krijgen. Maar het gevolg is, dat de winstvoet zal dalen, en dan is het onvermijdelijk dat ze zich vroeg of laat zullen gaan afvragen, of het niet veel verstandiger is, dien strijd op te geven en het geheele bedrijf aan zich te onderwerpen, dus een monopolie te vormen, en alzoo het ideaal van een zekere, hooge winst te verwerkelijken. Dit is dan ook inderdaad de korte geschiedenis van elk monopolie.

Spr. zal nu aantoonen de revolutionaire werking van de monopolies.

Op den langen duur zijn de monopolies duddelees en daarom kunnen ze aan onteigening niet ontkomen. Onder het concurrentie-stelsel heeft de verbruiker een waarborg, dat hij nooit een al te grooten prijs boven de normale zal behoeven te betalen. Wanneer een winkelier niet bevalt, kan men naar een anderen gaan, maar bij een monopolie heeft men geen keus. De afnemer is afhankelijk geworden van de monopolisten. Een gevolg is dan ook, dat het enkele feit, dat monopolies optreden, aanleiding geeft tot het veel sterker worden of ontstaan van anti-kapitalistische neigingen. Zoo had men in ons land vroeger monopolies van watervoorziening, tramvervoer, enz., die werden onteigend op aandrang van de bourgeoisie zelf. Dr. Kuyper heeft het bij de laatste verkiezingen nog duidelijk gezegd: alle schadelijke monopolies moeten worden onteigend; maar onschadelijke monopolies bestaan niet! Maar buiten deze ervaring in ons eigen land toont vooral Amerika ons duidelijk, hoe alle verbruikers van monopolies hoe langer hoe meer aankomen met eischen van onteigening en staats-exploitatie.

Vroeger werden te vaak doel en middel van het kapitalisme met elkaar verward.

Het doel is duidelijk: persoonlijke verrijking.

Het middel daartoe is de productie, die steeds uitgebreider wordt. Dat verrijking inderdaad het doel is, blijkt al hieruit, dat men bij nadeelig wordende overproductie vaak aandringt op beperking daarvan. Dit duidt dus ook al op een verandering van den toestand: vroeger was het middel ter verrijking de uitbreiding, nu de beperking der productie. Zoo toont het kapitalisme ons zijn karakter duidelijker dan ooit nu het bezig is te verdwijnen. We zien nu duidelijk dat de betere machines worden ingevoerd om de kleine bezitters te onteigenen.

Zoo heeft het eigenlijke kapitalisme een machtig wapen in handen tegen de verbruikers. De ontevredenheid openbaart zich in de eischen, die de concurrenten stellen. Zoo willen ze in Amerika b.v. in de eerste plaats openbaar toezicht van regeeringswege en voorts een door de regeering vast te stellen maximumprijs, waarboven niet mag worden gegaan. Dit is een zeer eigenaardig bewijs van de afhankelijkheid der denkbeelden van de maatschappelijke omstandigheden, want in deze eisch van prijsbepaling ziet men weer iets terug-wenschen, wat in de Middeleeuwen bestond. Toen ook stelde de overheid vast, hoeveel voor zeker product mocht worden gevraagd; met de intrede van het kapitalistischer tijdvak werd dit door de concurrentie overbodig gemaakt, want deze nam die taak van de overheid over. En nu de concurrentie weer ver-

- „And of wateres albification,
- „Unslekked lime, chalk, and gleire of an ey,
- „Poudres divers, ashes, dong, pisse, and cley,
- „Sered pokettes, sal peter, and vitriole;
- „And divers fires made of wode and cole;
- „Sal tartre, alcaly, and salt preparat,
- „And combust materes, and coagulat;
- „Cley made withe hors and mannes here, and oile
- „Of tartre, alun, glas, berme, wort, and argoile,
- Rosalgar, and other materes embibing,
- „And eke of our materes encorporing,
- „And of our silver citrination,
- „Our eementing, and fermentation,
- „Our ingottes, testes, and many thinges mo.

De knecht noemt een rare hutspot op, waarvan de vertaling hier, voor zoover mogelijk, volgt:

„Als ammoniak, kopergroen, borax; en verschillend vaatwerk van aarde en glas gemaakt, onze urinaals en onze (van descend: neerlaten; dus techter misschien?) fioolon, kroesjes en sublimatoren, kroezen en destilleerkolven ook en ander zulk (dergelijk) gerei, duur genoeg, wat behoeft ik ze alle te vermelden?

dwijnt, ziet men die eisch weer aan de regeering stellen.

Maar er is nog een andere eisch, welks vervulling ook een groot deel van het door de kapitalisten genoten voordeel zal wegnemen. En wel deze, dat de regeering zal vaststellen een maximumwinst, bepalen, een percentage waarboven de winst niet zal mogen gaan.

Dat zijn dus de veranderingen in de publieke opinie, die het gevolg zijn van het ontstaan der monopolies.

Met het voortgaan van de vorming daarvan worden ook steeds meerdere hogere beambten, ingenieurs, handelsreizigers, enz. overbodig.

Een voorbeeld: de whiskeytrust heeft sedert hare oprichting van de 80 oorspronkelijke fabrieken niet minder dan 64 gesloopt, verkocht, enz. en toch maakt hij met de 16 overgeblevenen meer winst dan vroeger. Het is duidelijk, dat dit dus heel wat ingenieurs en handelsreizigers overbodig maakt.

Tenslotte de kleine renteniers. Men heeft het wel eens zoo voorgesteld, alsof bij concentratie van kapitaal het aantal kleine bezitters zou toenemen, m.a.w. alsof er geen concentratie van bezit zou plaats hebben, en we eigenlijk zouden gaan leven in een maatschappij, waarin ieder een aandeel in den zak had.

Deze voorstelling is onjuist, integendeel het eerste en naaste doel naast grootere winst is een aanslag op de beursen der kleine bezitters.

Spr. wil een voorbeeld geven. Stel dat er bestaan 10 maatschappijen elk met een kapitaal van f100.000 dan kunnen ze wanneer ze zich vereenigen, door de voordeelen van het grootbedrijf een veel grooteren winst maken en hebben uit kapitalistisch oogpunt het recht, te zeggen, dat ze hebben 2 of meer millioen. Ze brengen dus slechts hun millioen in de zaak, maar vragen de rest van diegenen, die een aandeel willen hebben. Het eerste jaar gaat het dan goed. Voor een aandeel van f1000 ontvangt de houder inderdaad b. v. f150 of f200 winst, maar dan ziet men de gezichten steeds langer worden; de koersen dalen en het is voor den aandeelhouder gewenscht, zijn aandeel zoo spoedig mogelijk van de hand te doen, want de uitgevers ervan zijn zeer begeerig naar het opstrijken van geld. (Zie Wibaut Trusts en Kartels).

Waar bovenstaande methode in toepassing word gebracht (en dit gebeurt op grooten schaal) daar heeft men duidelijk het doel, zich ten koste van den rentenier te verrijken.

Dit alleen maakt het vrij duidelijk, dat de antikapitalistische strooming steeds voortgaat zich baan te breken.

We mogen ons daarom intusschen niet in den war laten brengen, en niet meenen, dat alles verder wel vanzelf gaat en we niets hebben te doen, om toch te komen waar we wezen willen. Het zou kunnen gebeuren, dat niet de regeering de trust overneemt, maar omgekeerd, zooals we na de tweede spoorwegstaking van verleden jaar reeds zagen. Zoo zijn in Amerika de trustbezitters wel niet in naam, maar toch inderdaad de regeerders. Als ze bij hun onteigening voorwaarden gaan bedingen, dat ze b.v. een groot deel van de trust in handen houden, en bovendien zorgen, dat ook persoonlijk hun kring, hun groep een plaats krijgt in het staatsbestuur, dan is het duidelijk dat de trust de regeering in handen heeft. En wanneer de industrie minister is, dan is dat voor de werklieden een dreigend gevaar. Dit

(Zie vervolg Bijvoegsel.)

Water rood te kleuren, en ossengal, arsenik, salmiak en zwavel? Van kruiden kon ik ook veel vertellen, als leverkruid, valerian en zilverblad, en dergelijke, als het mij lustte daarbij stil te staan; (ik kon spreken van) onze lampen, die dag en nacht branden, om onze kunst uit te voeren wanneer we willen; (van) ons fornuis ook om te calcineeren en tot het wit maken van water (koken?), van ongebluschte kalk, krijt, eiwit, verschillende poeders, asch, „dünger“, „.“, en klei, gedroogde, salpeter en vitriool en verschillende vuren gemaakt van hout en kool; wijnsteen, alkali en bereid zout, en brandstoffen en stremsel; klei gemaakt met paarden- en menschenhaar, wijnsteenolie (krimmetart?), aluin, glas, gist, wort en potaarde; realgar, en andere poreuze stoffen (imbibe: inzuigen); en onze verbonden(?) stoffen en van ons zilver citrineeren (met citroenzuur verbinden-of-geelkleuren?) ons cemen-teeren en fermenteeren, onze staven, smeltkroezen en vele dingen meer.

— De yeman gaat nu een gemakkelijke (voor ons) indeeling geven van de wetenschap, hierover de volgende week.

J.

(Wordt vervolgd.)

B I J V O E G S E L

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD

van DONDERDAG 11 FEBRUARI 1904.

zou ons dan ook voor groote nieuwe moeilijkheden kunnen plaatsen.

Intusschen is ook een lichtzijde in het oog te houden en wel dit. Het is niet onmogelijk, dat, voordat de economische ontwikkeling klaar is, de politieke ontwikkeling der arbeidersklasse reeds zoover is gevorderd, dat deze klasse in staat is, de regeering over te nemen.

Van volstrekte zekerheid van het socialisme mogen we alleen spreken wanneer de pol. ontwikkeling zeker is, en het is thans reeds duidelijk te zien, dat, ondanks tijdelijke terugslag, de arbeiders steeds sterker worden.

Dit is de groote taak van de sociaal-democratie; te ijveren voor de politieke vrijmaking der arbeidersklasse. Deze propaganda is voor die klasse onmisbaar.

K.

Aan K.

Ik wou je even wijzen op een gruwelijke ongerechtigheid, die je bezig bent te begaan tegenover dien Christen. Eerst even iets anders.

Ik heb zelden een opstel gelezen, waarin zooveel schijnvertoon was als in deze jouw repliek. Ik zou stuk voor stuk alle punten kunnen behandelen, die jij tracht te weerleggen. Ik zal even een paar hoofdpunten noteeren, en meteen nu zeggen, dat ik geloof dat hij 't eerste punt verkeerd begrepen heeft.

Ik geloof dat je 'n bitter slecht idee hebt van 't woord sophisme, dat drogrede beteekent. Jij denkt dat alles, wat jij niet oogenblikkelijk inziet 'n sophisme is.

Wat die scholastiek van je betreft: Ik geloof allermint dat die Christen ooit de gedachte gehad heeft dat jij een geloof als zoodanig hebt willen verdedigen, immers de scholastieken toonen ook de oorsprong van 't religieus bewustzijn der volken aan.

Ik geloof, dat hij zijn bewering in verband hiermee bedoeld heeft en in geen ander.

Wanneer je eens werkelijk goed leest wat er staat dan zul je hier ook toe komen.

Wat hij zegt van Cathrein heb je hoegenaamd niet weerlegd, immers 't is een omschrijving van 't woord Religion en een planteekening, als ik 't zoo noemen mag, van zijn werk; waar hij dan later hiervan gebruik maakt is dit in die en geen andere beteekenis.

Op deze basis, en dit is de eenig ware in dit geval, heb je geen enkele poging tot weerlegging gedaan.

Je hebt je dan te houden aan de beteekenis door hem aan zijn eigen woorden gegeven en niet aan de interpretatie van een af ander kamerlid.

Ik voor mij ken Cathrein niet, maar ik geloof dat de voor zichzelf sprekende feiten hier nog al duidelijk zijn.

Even wou ik je nog attent maken op 't essentieel verschil tusschen Hegels: „Ich bin die Wahrheit und lehre die Wahrheit”, 't geen een volkomen individueele bewering is en de woorden van dien Christen: „Het spijt me, maar Cathrein ziet er allesbehalve bekrompen uit... etc. en „Heusch als de mensch door een nuchtere beschouwing der feiten... etc. ... en degenen welke uit quasie bescheidenheid of zoiets dit dan meenen te mogen ontkennen, die willen de waarheid niet.”

Onafhankelijk van wie gelijk heeft, kunnen we 't volgende constateeren:

Waar iemand iets krijgt door een wiskundig bewijs is zijn bewering niet in hem, maar buiten hem in de absolute waarheid te zoeken, en 't is met een heel ander recht dat hij spreekt. — Zijn beschuldiging valt dus niet op hem zelf terug.

Ik geloof dat dit voldoende is, om je te doen zien, dat al wat hij zei maar niet zoo klakkeloos sophisme te noemen is, en mij dunkt deze staaltjes toonen aan hoe weinig je je in 't schrift van je tegenpartijder hebt ingewerkt.

Nu wilde ik 't even hebben over zijn „insinuatie”.

Wanneer ik de letterlijke zin van zijn woorden beschouw, moet ik 't volgende waarmerken:

Dat: „Wat u beweert is eenvoudig een onwaarheid, wees eerlijk en beken.... etc.” volstrekt niet is een insinuatie.

Die Christen had beter gedaan met zijn zin in tweeën te schrijven, maar zelfs zóó is 't volkomen na te gaan. 't Eerste gedeelte wil niets dan de bloote meening, dat je 't bij 't verkeerde eind hebt, omdat hij daarna zegt: „Hadt ge in plaats van... etc.” Hieruit blijkt dat hij onbekendheid van jouw kant veronderstelt. Dan is dit ook geen belediging hoegenaamd. „Wees eerlijk en beken,.... etc.” kan in dit verband onmogelijk anders worden opgevat, dan betrekking hebbende op 't geen volgt waarvan de overtuigende kracht bij hem vaststaat, en je hebt hier ook niets tegen beweert. Ik zou je aanraden eer jij aan 't bekladden gaat eens even over te lezen wat er eigenlijk wel staat.

Maar er is meer.

Je hebt je zonder 't te weten (volkomen onbewust dus) bij de vorm van je stuk bediend van wapens, die zoo laag en gemeen zijn, dat 't wel wonderlijk is, jou over insinueeren te hooren spreken. Wat jij gedaan hebt is dit:

Waar jij onmachtig was, de gezegden van je tegenpartijder te weerleggen, heb je je bediend van een heel ander en verfoeilijk wapen dat op geen andere manier wondt dan, door zijn valsche gedaante, dengeen tegen wien 't gericht is, in de war te brengen.

Je hebt je bediend van de belachelijkmaking en dit is de vuilste insinuatie die er bestaat. Je probeert niet te weerleggen, niet, met of zonder je tegenstander tot waarheid te komen, maar je begint 'm voor de wereld in 'n dwaas daglicht te stellen. Ben je heusch van meening, dat je de zin: „Want wanneer u eens een grootere gave van helderziendheid zult zijn deelachtig geworden of u in een paar vacantedagen eens rustig overdenkt, wat voor rare dingen u heeft neergeschreven.... etc.” met waarachtige overtuiging hebt geschreven? Wanneer je dit zegt, dan zeg ik jou ronduit in je gezicht: „Je liegt”, want 't is jou even goed bekend als mij, dat de schrijver van dit stuk volkomen vast staat in zijn stelsel, dat die dus niet zoo maar eens in 'n paar vacantedagen tot 'n ander inzicht komen zal.

Verder, je heele stuk door zijn je motieven, je manier van spreken zoo doortrapt en misselijk, wanneer je 't absoluut beschouwt, dat alleen onschuldige onwetendheid tot 'n dergelijke onbeschaamdheid kan komen.

Geloof je heusch, mensch, dat die christen met 't opgeven van zijn boeken eenige andere bedoeling heeft gehad dan: „Daar kun je vinden wat ik hier niet behandelen kan, omdat 't te uitgebreid zou worden?”

Dacht je dat ie ook maar eenigszins 'n overdonderende schijn heeft willen aannemen door te zeggen 't staat in 'n boek, op die wijze als in jou stuk wordt gezegd?

Ben je heusch overtuigd, dat hij 't gezegde dat de Rerum Novarum niet excathedra was als 'n uitvlucht bezigde? Hij zegt immers „'t heeft als bewijs geen waarde (als bewijs, zooals zij op de Goddelijke openbaring wel bewijzen gronden) hoogstens als uiting van een denker. Daardoor verklaart hij toch na zijn gezegde dadelijk waarom er met die Encycliek zoo wordt geschermd: omdat je er eenmaal niets aan kunt doen, dat je vertrouwen hebt in menschen, wier hooge wijsheid en goede trouw je erkent.

Dacht jij heusch dat zijn stukken met iets anders dan met de meest mogelijke ernst geschreven zijn?

Let wel, ik zeg niet dat jij insinueerend bent of 'n gemeen karakter hebt, ik vind je zelfs sympathiek, ik waarschuw je alleen maar voor 't geen waartoe je ondanks je zelf zou komen, waartoe je ijdelheid je leiden zou: tot domheid, en je domheid tot gemeenheid terwijl je je toch volkomen onbewust bent van deze euvels. Nog eens: Ik ben volkomen overtuigd van al je goede trouw in dezen maar ik waarschuw je voor de toekomst.

Nu wat anders.

Vertel me eens, wat wou je eigenlijk? Wou je de sociaal-democratie bevorderen door diegenen, die zich christenen noemen, doch die er niet meer van weten of er voor voelen of ervan begrijpen, veeleer minder dan jij, met 't socialisme verzoenen. Wanneer dit je bedoeling is, dan is je streven wel sympathiek, maar, ik geloof, niet zoozeer noodig, want die menschen worden mettertijd toch atheïst.

Maar, voor 't geval je hogere aspiraties hadt, voor 't geval je 't over het christendom wou hebben, — daar is heel wat meer voor noodig dan jou opinie: waar je blijk

hebt gegeven bij dat geval van Hegel, van de *Rerum Novarum*, van andere, onbekend te zijn met de meest principieele onderdeelen van 't christelijk bewustzijn.

Jullie tegenwoordig hebt hoegenaamd geen begrip van wat wetenschap is, wat je ervoor aanziet is zóo verwaterd en verkletst dat 't nauwelijks dien naam mag dragen.

Jullie hebt elk zoo'n eigen leertje, 'n eigen, bijna sentimenteële overtuiging, die je met je omdraagt en 't is me waarachtig wel tachtigmaal gebeurd, dat er iemand bij me kwam om zoo eens z'n overtuiging te laten hooren, en de mijne te weten te komen, en dan te erkennen; en daarna ga je weer van elkaar elk in z'n eigen lauw water. Wat is dit, wat verbeeldt dit, is dan alle grootheid weg uit de wereld?

Wat is groot, wat is ontzaglijk?

Een groote absolute waarheid te hebben voor allen.

Erken je geen absolute waarheid? is die er niet?

Ik zal je even zeggen wat ik eronder versta.

Dat is de staat, waarin 't al verkeert, want er moet immers een staat zijn. Wanneer jij zegt, dat 't alles niet zoo is als nu, dat 't alles niet zoo hoeft te zijn, dat je daar volstrekt niet zeker van bent, en laten we nu eens aannemen dat dit zoo was, dan is immers dit de absolute waarheid; wanneer je zegt, dat 't noch 't een noch 't ander is, dat 't indifferent is, dan is immers dát de absolute waarheid.

Welnu, maar ik ben mij bewust, ik denk, wanneer er geen absolute waarheid was, zou ik me niet bewust zijn.

Ik neem dus een absolute waarheid aan, die is niet in de staat van de wereld nu op dit oogenblik, maar alles omvattend uit den tijd.

Ik zal maar zeggen: 't hoort tot de absolute waarheid dat Karel de Groote dan en dan geleefd heeft, dat jou schoenzoolen, als ze van leer zijn, afkomstig zijn van een levend dier, dat dat en dat in de toekomst dan en dan gebeuren zal.

En dit alles ineens nooit verand'rend, zoo is de absolute waarheid buiten den tijd, die hij omvat altijd onveranderlijk één.

Een eenvoudig voorbeeld: $2 + 2 = 4$.

Dit staat alleen in de waarheid, is onafhankelijk van alles, en alle tijd.

Deze waarheid te vinden voor allen, dat is groot en ontzaglijk.

Jullie met je kleine overtuiginkjes zijn als menschen, die met 'r oogen vlak op 'n rots staan en zeggen: Wat beweren ze nou? hier zou een rots zijn? Ik zie niets dan zwart.

Waarachtig 't wordt tijd dat we afdoen met al dat burgerlijke schijnschoon uit de negentiende eeuw. Jullie noemt je socialisten en je zou in je meest innerlijke gedachten individualisten zijn in de meest uitgebreide zin van 't woord?

Dit kan immers op den duur niet bestaan.

Neen, waarlijk, 't wordt tijd de banden te breken.

Ik zeg je, er is ontzaglijker periode komende, maar ook: Jullie zijn in dien nieuwen tijd niet verder dan de toppen der nagels van je tastende vingers.

H. M. P.

Antwoord.

Aan H. M. P.

Als je genoegzaam bent afgekoeld, om tot verstandig denken in staat te zijn, zul je, hoop ik, gaan inzien, dat wat je in bovenstaand artikel schreef, nu toch niet allemaal zoo heel juist is. Je eerlijke onstuimigheid of onstuimige eerlijkheid doet je van me eischen, dat ik de interpretatie, die jij aan de woorden van den Christen geeft, direct onderschrijf, maar is tevens oorzaak, dat je, wat ik schreef, maar half of verkeerd hebt gelezen. Ik zal even op enkele punten antwoorden om te toonen, hoe slecht je je in mijn artikel hebt ingewerkt.

Allereerst wat betreft Cathrein. Misschien was het beter geweest een paar regels uit de *Moral-philosophie* te citeeren, maar ik liet dit na, om het verwijt te ontgaan, van iemand te „bekladden” op grond van een enkel zinnetje uit een werk van 1300 bladzijden. Bovendien was het slechts mijn doel, dien Christen te overtuigen, en liet het oordeel van het overgrootste deel van het lezend publiek me vrij koud. Vandaar, dat ik mijne beweringen staande hield, ze versterkte door de aanhaling van de woorden van Mr. Aalberse, en nogmaals verwees naar het hoofdstuk over de „Religions-

feindlichkeit.” Maar nu je me op zoo hoogen toon komt vertellen, dat ik mijn tegenstander niet heb weerlegd, zal ik je met een enkel citaat aantoonen, dat je je vergist.

Waar Cathrein o. a. den eisch van scheiding van kerk en staat, en dien van „Abschaffung aller Aufwendungen „aus öffentlichen Mitteln zu kirchlichen und religiösen „Zwecken” bespreekt, zegt hij: „Die Lehre steht in offenem „Widerspruch mit der Lehre der Katholischen Kirche, welche „von jeher die principiell geforderte Trennung von Kirche „und Staat als eine unhaltbare, verwerfliche Doktrin verur- „teilt hat. Sie steht auch in Widerspruch mit der gesunden „Vernunft. Der Staat ist es vor allen Gott; dann sich selbst „und seinen Untertanen schuldig, dasz er die Religion nach „Kräften fördere, und zwar nicht eine beliebige Religion, „sondern die wahre von Gott gewollte *) Diese „ist aber in der gegenwärtigen Ordnung die Christliche und „keine andere”

Nu laat ik jou zoeken naar een redelijk verband tusschen deze woorden en die van den Christen: „Het is zuiver de „natuurlijke Godsdienst, het redelijk verband tusschen God „en den mensch en volstrekt niet de geopenbaarde gods- „dienst van Christus.” Kan dit je misschien eenig inzicht schenken in het onnoozele van citatengescharrel?

Nu die woorden van Hegel. Hier begeef je je op glibberig terrein, want jij bent geen uitzondering onder de Delftsche studenten, die geen van allen iets van het stelsel van dezen filosoof weten. Het geval is min of meer komisch. Jij bent het blijkbaar eens met dien Christen, ziet dus in den mensch ook den „koning der schepping”, en baseert deze qualificatie op de zeer individueele „nuchterheid” van beschouwingen, welke wiskundig bewijs in de absolute waarheid te zoeken is. Maar nu zijn er van die dwazen, die het bestaan dier absolute waarheid ontkennen, voor wie dus de geheelen „nuchterheid” der beschouwingen, die het koningschap van den mensch tot resultaat hebben, naar het rijk der hersenschimmen wordt verwezen. Wanneer dus iemand, die de absolute waarheid meent te bezitten, een ander die eveneens te goeder trouw dingen zegt, die inderdaad vreemd klinken, pedant noemt, dan heeft een derde, die niet aan het bestaan dier waarheid gelooft, het recht op te merken, dat hij zich aan dezelfde fout schuldig maakt, die hij dien ander verwijt. Je hebt nagelaten, je op het standpunt van dien derde te plaatsen, en dat doet je dat voor jou essentieele verschil tusschen beide beweringen tegep mij aanvoeren. Hegel zoowel als die Christen gelooven met vaste overtuiging de waarheid te bezitten en beschuldigen elkaar wederkeerig van het gemis daarvan. Snap je nu het oordeel van een buitenstaander, die den een zich ziet schuldig maken aan wat hij den ander verwijt?

Ik wil nu nog even kort ingaan op de andere verwijten, die je me doet. Je sympathie voor dien Christen doet je zijn woorden zóo uitleggen, dat je interpretatie strookt met je gevoelen jegens hem. Je bent natuurlijk in je recht eene poging daartoe te wagen, maar zooals jij het uitlegt, staat het er beslist niet. Het „wees eerlijk en beken”, sluit in zich de ongemotiveerde beschuldiging van niet-eerlijk-zijn, en dat is een insinuatie. In verband met het overige kun je het niet beschouwen, want dat verband ontbreekt.

Het is eenvoudig eene tegenstrijdigheid, wat ik in mijn vrig artikel trouwens heb aangetoond.

Op wat je me op zoo krachtigen toon vertelt omtrent den vorm, waarin ik mijn artikel kledde, wil ik je nog even dit antwoorden:

Zelfs wanneer al mijn argumenten het door jou gewraakte karakter dragen, dan nóg had je geen recht daarover te schrijven zooals je doet. Wanneer de argumenten goed zijn en afdoende, dan proeft ieder, die een beetje ernstig door-denkt, wel de juistheid ervan, onafhankelijk van den vorm. En wanneer je bevreesd bent, dat zulk een wapen mijn tegenpartijder in de war zal brengen, dan toon je daarmee geen hoog idee van zijne stelselvastheid te hebben, al wil je mij de overtuiging van het tegendeel opdringen.

Maar als je eens even goed wilt lezen, wat ik schreef, dan zul je zien, dat ik mijne hoofdargumenten niet in dien vorm kledde. Bovendien begrijp je me niet. Met de zinsnede uit de eerste alinea, die je aanhaalt, is natuurlijk niet bedoeld, dat die Christen in een paar vacantiédagen de onwaarheid van zijn stelsel zal inzien, want dit heeft zoo goed recht van bestaan als ieder ander, maar het sloeg alleen op het gebrek aan logica in zijn stuk. Ik blijf dus bij wat ik schreef.

Wat betreft die opsomming van titels van boeken, je

*) Ik spatieer.

zult moeten toegeven, dat dat van Kath. zijde veel te veel gedaan wordt, en dat ze zich daardoor zelf belachelijk maken. Als men daarop zijn bewijzen wil baseeren, dan zou diegene het winnen (en dus zijn tegenstander „overtuigen”) die met de langste lijst voor den dag kon komen. Trouwens, toen ik mijn vorig artikel schreef, kende ik mijn tegenstander niet anders, dan uit wat hij had gepubliceerd, en dat was niet geschikt een hoog denkbeeld te gaan koesteren van de mate van zijn logisch denken of werkelijk ernstig doordachte wetenschap.

Ik geloof, je thans omstandig genoeg te hebben geantwoord. Op het laatste deel van je artikel zal ik niet ingaan, omdat je daar eenvoudig jou wereldbeschouwing tegenover de mijne stelt, en ik het dus voor kennisgeving heb aan te nemen. Nog eene enkele opmerking: Jou kennende heb ik mijn best gedaan, den vorm, waarin je je gedachten over mijn antwoord hebt gekleed, buiten rekening te laten. Wees daarin voortaan wat voorzichtiger, als je geen kwaad bloed wilt zetten. Ik voor mij duid het je niet euvel, en het oordeel van hen, die mogelijk vinden, dat ik lekker op mijn gezicht heb gehad, laat mij koud, maar ik raad je aan, een volgend schrijven zoo vaak te herzien, tot je woorden werkelijk uitdrukken, wat je bedoelt.

K.

UIT DE STUDENTENPERS.

Minerva. Een zeer onthutst en geheel van stuur zijnd Hegeliaan is aan 't woord in „de filosofie aan het woord. Men moet echter niet denken dat hij filosofie geeft, 't lijkt er niet na, want hij doet niets als ruim 4 kolommen schelden en belachelijk maken enz. Hij zegt bv.: „het vaderland is ongemerkt aan het verknoken, aan 't sterven” want: „Eigenlijke ambacht- en vakscholen worden verheven tot Hoogescholen, vakmannen tot doctoren” ook: „het Christendom valt terug in esoterisch Boeddhisme”. De hooggeleerde filosoof weet zeer weinig van esoterisch Boeddhisme, anders zou hij niet die opmerking gemaakt hebben. En hij vindt nu aanleiding in enkele stukjes in de Kroniek over de bekende redevoeringen van Bolland om al zijn gal eens te luchten, en daar gebruik hij nu de Minerva voor.

Hij doet het handig, want om in vier kolommen zooveel tijdschriften, dichters, de S. D. A. P., en een heele hoeveelheid socialisten en filosofen, de Hoogeschool, de kunst en Troelstra en spiritisme en Boeddhisme allemaal „een veeg uit de pan” te geven en daar tusschen door een zekere A. P. onder handen te nemen, en dan niets te argumenteeren, is werkelijk een kunst.

Vlaamsche Studentenbeweging te Leuven. — De Vlaamsche beweging aan de hoogeschool te Leuven is niet zoo krachtig als daar wel gewenscht is. Dit vindt zijn voornaamste oorzaak in de daar heerschende al te groote drang naar gezelligheid en vereeniging: waar eenige studenten uit eenzelfde staat elkaar ontmoeten wordt een vereeniging gesticht. Zooveel steden van eenig belang, zooveel Leuvense studenten kringen, die vereenigd zijn tot gouwbonden, zooveel als er provincien in België zijn; de gouwbonden op hun beurt tot een algemeen Vlaamsch of een algemeen Waalsch verbond. En al die genootschappen, zoowel kleine als groote, moeten vergaderingen houden en bewijzen leveren van levenskracht! En dat versnippert natuurlijk de krachten enorm, zoodat de Vlaamsche beweging er wel wat onder lijdt.

Uit het weekverslag van Groningen blijkt dat het met de lustrumviering niet erg florissant gaat. „De Maskerade commissie heeft na lang geploeter een eervolle dood gevonden. Haar hard werken had een beter succes verdiend, maar es hat nicht sollen sein. Wat nu? Dit vraagje wordt ter beantwoording gegeven aan de aanstaande lustrum commissie”.

Vox Studiosorum.

Speenhoff Studiën. „Hoevelen zullen met hun stomp en koppig, maar braaf begrip steeds naar ethische inhoud zoekend, waar die niet gezocht moet worden, toen de geur der eerste bekoring vervlogen was, den slanken liedjeszanger met zijn gitaar, op het stokpaartje hunner monomane meeninkjes hebben zien draven als een, zij 't kurieus en fraai, toch monsterlijk groeisel der moderne tijden?”

Maar wij, die niet aan 't wankelen te brengen zijn door een maatschappelijken en zedelijken twijfel aan de verdedigbaarheid van het bestaan van goud, edelgesteenten en dure bloemsoorten, eeren de ongemeene verschijning van

dezen soberen liedjeszanger, die in de meest simpele klankbeweging, in monotoon-geneuriede wijsjes het subliem-droevige weet te bereiken en in onvermoedde, geestige maatwijzigingen den meest fijnen spot.

Propria Cures. De strijd tegen de voorgestelde hervorming van het Hooger Technisch Onderwijs, bespreekt de verschillende stappen die de faculteiten te Amsterdam en de studenten vereenigingen gedaan hebben om de Onderwijsbevoegdheid aan de ingenieurs te ontnemen, en ook het promotie recht.

Men leze het adres der Delftsche Scheikunde professoren.

Lente. Hoewel het weekblad Lente (Hoofd-Redactrice, Marg Meyboom; uitgeefster: Römelingh, Groningen) geen studentenblad is, kan de rubriek Academie-leven gevoegelijk hier besproken worden; die wordt door studenten en oud-studenten geredigeerd en behandelt studenten toestanden.

Wat haar vooral dikwijls belangwekkend maakt, zijn mededeelingen en brieven over onze buitenlandsche collega's, hunne corporaties, en hun optreden. Zoo vinden we in de Nos. 1 en 2 van dezen jaargang een bespreking van de Deutsche studenten, in No. 4 de vertaling van een zeer frissche, natuurlijke en opgewekte toespraak, voor de nieuw-aangekomen studenten te Upsala gehouden. In het laatste nummer van den vorigen jaargang was een verzameling berichten opgenomen, voornamelijk over politieke woelingen aan buitenlandsche Universiteiten, die op ons, rustige Hollanders een zonderlingen indruk maken.

Wat ons binnenlandsche Academie-leven betreft, dit wordt besproken in meer algemeene artikelen, die bedoelen een overzicht te geven, en toestanden bespreken, die ook voor een niet-student opmerkelijk zijn. Waar het voor ons dikwijls moeilijk is dergelijke algemeene stroomingen in onze eigen omgeving, niet zoo zeer waar te nemen, als wel te begrenzen en te bepalen, ligt het voor de hand, dat in de studentenpers zelve daar weinig over geschreven wordt. In Lente wil ik op dit gebied noemen een artikel óók in 't laatste nummer van den vorigen jaargang, waarin aan de hand van enkele feiten wordt aangeduid een evolutie in de studenten-wereld.

ALLERLEI.

DRAADLOOZE TELEGRAFIE.

Door een combinatie van eenige heeren wordt in Amsterdam een installatie voor draadlooze telegrafie geëxploiteerd, ingericht aan het einde van den Overtoom, op het oude terrein van de zwavelzuur-fabriek van Ketjen. Reeds veel beter resultaten verkreeg men dan de Rijkscmissie die in dezelfde richting werkte, en voor wie Hoek van Holland—Scheveningen al een flinke seinafstand was. In Amsterdam n.l. worden geregeld telegrammen met Engeland gewisseld ook voor particulieren en voor de beurs. — Wanneer weldra dit bedrijf geregeld zal zijn, zal waarschijnlijk een concessie worden aangevraagd.

Als staaltje van de geoeffendheid van de Engelsche telegrafisten kan gelden, dat zij telegrammen in het Hollandsch, een hun vreemde taal direct op het gehoor — aan de ontvanger is een gevoelige microfoon verbonden — opschrijven.

TELEGRAMMEN.

's GRAVENHAGE, 9 Febr. De president der Delftsche Studenten-Weerbaarheid werd heden in audiëntie ontvangen door den Russischen gezant en bood dezen den steun der D. S. W. aan in den oorlog tegen Japan.

Sr. PETERSBURG, 10 Febr. (Reuter). De onrust in de gemoederen is grootendeels geweken, toen bekend werd, dat de Delftsche Stud. Weerbaarheid haar steun in den oorlog tegen Japan heeft aangeboden.

Een hoofdartikel in de St. Peterboergskia Wjedomosti geeft uiting aan de hoop, die deze tijding alom in de harten heeft opgewekt.

LONDEN, 10 Febr. (part.) De keer, die de zaken in Oost-Azië genomen hebben door het ingrijpen der D. S. W. heeft hier een onbeschrijflijken indruk gemaakt.

Wallstreet sloot gisteravond buitengewoon flauw.

TOKIO, 10 Febr. Het bericht, aangaande het besluit der D. S. W. veroorzaakt een geweldige paniek. Geruchten

loopen, dat de gevreesde Hollanders reeds in 't zicht zijn en ieder oogenblik landen kunnen.

Alle winkels zijn gesloten en de bevolking verlaat in grooten getale de stad.

DELFT, 10 Febr. Bij de schietbanen der D. S. W. heerscht groote bedrijvigheid. De „Goedkoope Bazar” heeft op zich genomen de levering binnen 24 uur van 88 pistaches. Verder wordt het materieel met 3 proppenschietters vermeerderd.

Op een Corpsvergadering zal voorgesteld worden de booten van „Laga” tot het vervoeren der troepen te bestemmen. Men verwacht hiertegen een sterke oppositie.

De heer H. H. de I. heeft geheel vrijwillig zijn kano ter beschikking der D. S. W. gesteld.

Een afdeling „Chevaliers barbares” zal zich bij 't Weerbaarheids Corps aansluiten.

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

THEOSOFISCHE VEREENIGING.

Nederlandsche Afdeling. Centrum DELFT.

Voordracht op Maandag 15 Februari 1904, des avonds ten 8 ure, in de Logezaal, Choorstraat 16a, door den heer CHR. J. SCHUVER. Onderwerp: „De beteekenis van het Leven”. Toegang vrij.

ADVERTENTIE.

FEESTAVOND

ten bate der **Oprichtingskosten** van de **Kinderbewaarpplaats** (Crèche),

op 16 Februari, aanvang 7 $\frac{1}{2}$ uur.

Met welwillende medewerking van **artisten** en **dilettanten**.

TOMBOLA.

Na afloop **gelegenheid tot dansen voor kinderen en volwassenen**.

CONSUMPTIE GEWONE PRIJZEN.

Entrée per persoon: **Zaal f 1,—.**

Galerij f 0,75.

Kinderen beneden 16 jaar **f 0,50.**

GEEN VRIJKAARTEN.

Prijzen voor de tombola worden gaarne in ontvangst genomen OOSTSINGEL 76.

ENTRÉEKAARTEN zijn verkrijgbaar bij de heeren Boekhandelaren WALTMAN en COUVÉE.

FIRMA T. KOESLAG & ZOON,
Corps-Bloemist,

KONINGSPLEIN 23.

Telefoon 228.

Bierbottelarij „BAVARIA.”

L. PENNING. - DELFT.

Vraag het **PILSENERBIER** in
Champagneflesschen met kurksluiting.

'T IS ONOVERTROFFEN.

SOIRÉE OP 16 FEBRUARI.

Vermoedelijk is reeds bijna algemeen bekend dat er Dinsdag 16 Febr. een Soirée zal plaats hebben in de groote zaal der stadsdoelen, met medewerking van Delftsche dames en eenige studenten, ten bate der hier op te richten kinderbewaarpplaats, waar minder bedeelden tijdelijk een vertrouwde zorg voor hun kinderen kunnen vinden.

Wij meenen met dit enkele woord te kunnen volstaan, ten einde velen aan te sporen tot dat goede doel mede te werken.

Er zal bal na zijn.

Kaarten zijn te bekomen op S. P. en bij de H. H. Waltman en Couvée.

AGENDA.

DEN HAAG.

Zaterdag 13 Febr. Fransche Opera: „Louise”; 7 $\frac{1}{2}$ uur.

Zondag 14 Febr. Kunstkring. Voordrachtenmatinee van Ed. Jacobs; 2 uur en 8 uur.

Maandag 15 Febr. Fr. Opera: „Iphigénie en Tauride”, met medewerking van Jeanne Raunay; 8 uur.

Geb. v. K. en W. Lyrisch tooneel: „'n Paaschlam”; 8 u.

ROTTERDAM.

Zondag 14 en Donderdag 18 Febr. Tivoli-Schouwburg: „Frits; Salome”; 8 uur.

REPETEEREN.

Differentiaal- en Integraal-rekening.
Analytische Meetkunde.

B₁ en B₂.

I. A. ROMKES,

Civiel-Ingénieur.

Hypolitusbuurt 47.

Repeteeren Wiskunde

TH. F. VREEDE,

HAVENSTRAAT 3.

Dr. A. TOXOPEUS,

OUDE DELFT 224.

Repeteeren:

Wiskunde, Mechanica, Physica.

L. PENNING, Delft,

Restaurant „Bavaria”.

Oesterhuis.

Dagelijks versche aanvoer van
prima Zeeuwsche Oesters.

Aanbevelend,

L. PENNING.

TELEFOONNUMMER 16.

Café-Restaurant HOTEL CENTRAL.

Levering van Déjeuners, Diners, Soupers, Koude en Warme Schotels.

Uitstekende gelegenheid om te Dineeren ook bij abonnement.

Verschillende appartementen voor Vergaderingen.

Pilsener Urquell. Franziskaner Leistbräu.

G. M. VAN DE SEIJP Hz., Cuisinier.

BIJLAGE

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD

van DONDERDAG 11 FEBRUARI 1904.

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

Excellentie.

Door de gezamenlijke hoogleraren in de scheikunde aan de vier Nederlandsche Universiteiten is in Januari 1904 tot Uwe Excellentie een schrijven gericht, dat ons in afdruk is toegezonden. Wij hebben de eer Uwe Excellentie te verzoeken ons toe te staan Haar de opmerkingen mede te deelen, waartoe dat adres ons aanleiding geeft. Wij toch kunnen van onzen kant niet onweersproken laten de vele, naar ons gevoelen onjuiste voorstellingen en gevolgtrekkingen, die daarin worden aangetroffen. Wij voelen ons te meer daartoe gedrongen, omdat de namen en de positie der onderteekenaars aan den inhoud van het adres een gewicht verleen, dat misschien van invloed zou kunnen zijn bij de aanstaande behandeling van de wijziging en aanvulling der wet tot regeling van het hooger onderwijs d.d. 11 Maart 1903.

Naar het ons voorkomt zijn het niet de onder 1, 2 en 3 geformuleerde voorstellen, maar het niet genummerde verzoek, om „het recht tot promotie (als doctor in de technische wetenschappen) aan de ontworpen Technische Hoogeschool vooralsnog niet aan de technologen toe te kennen”, dat de kern uitmaakt van bovengenoemd adres. Gemotiveerd wordt dit verzoek doordat de onderteekenaars het wenschelijk achten: „den weg tot het overbrengen van de studie der technologen (en mijnningenieurs) naar de Universiteit open te houden”.

Zonder de gevolgen eener dergelijke splitsing van het hooger technisch onderwijs, zoowel voor de Technische Hoogeschool als voor de Universiteiten, overdacht te hebben, (waarvoor de tijd naar de meening der adressanten te kort was) schijnt hun die wenschelijkheid van het verdwijnen der afdeeling Technologie en Mijnbouwkunde van de Polytechnische School zoo luide te spreken, dat zij het niet noodig achten daarvoor een enkele beweegreden te noemen, tenzij dat daarvoor gelden moet de later nader te behandelen, uit hunne Toelichting blijkende onderschatting van de waarde, die de opleiding der technologen aan de bestaande Polytechnische School voor de Nederlandsche chemische industrie heeft.

Dat echter aan de Technische Hoogeschool de toekenning van het recht tot promotie der technologen alleen daarom moet worden onthouden om de verwezenlijking van dien niet door de onderteekenaars overdachten overgang in de toekomst niet te bemoeilijken, schijnt ons inderdaad een al te zwak motief. Te meer, daar die bemoeilijking uitsluitend daarin zou bestaan, dat de toekenning van dat recht eene uitbreiding van het chemisch onderwijs en de chemische opleiding aan de Technische Hoogeschool noodzakelijk zou maken, welke uitbreiding bovendien tot belangrijke, in hunne oogen niet gerechtvaardigde uitgaven zou voeren.

Juist is het dat technologen, die in de toekomst den graad van doctor in de technische wetenschappen willen verwerven, hunnen studietijd zullen moeten verlengen en voor het verrichten van een wetenschappelijk onderzoek leiding zullen noodig hebben, waarmede men op dit oogenblik aan de Polytechnische School geen rekening te houden heeft. Dat dit echter tot *belangrijke* in de oogen der adressanten niet gerechtvaardigde uitgaven moet voeren, is een onjuiste gevolgtrekking. Tot uitgaven zal die bewerking der proefschriften en de daarmee gepaard gaande verlenging van den studietijd zeker leiden; dat deze uitgaven belangrijk zullen blijken, betwisten wij; nog meer echter, dat zij niet gerechtvaardigd zouden zijn.

Ook wij erkennen de groote waarde, die het volbrengen van den wetenschappelijke arbeid, noodig voor het samenstellen van een proefschrift, ook voor den toekomstigen medewerker en leider der chemische industrie bezit; wij hebben sedert lang de behoefte gevoeld op deze wijze de opleiding der aan onze zorgen toevertrouwde leerlingen te kunnen verbeteren en wij begroeten het met vreugde, dat het door Uwe Excellentie ingediende wetsontwerp het vooruitzicht opent, dat aan onzen wensch zal worden voldaan.

Dat de volgens onze overtuiging onbeteekenende vermeerdering van uitgaven, die van deze uitbreiding van het scheikundig onderwijs een gevolg zal zijn, dienst moet doen als argument om die uitbreiding tegen te houden en wel opdat deze het overbrengen van de studie der technologen (en mijnningenieurs) naar de Universiteiten niet bemoeilijke, is wel een sterk bewijs er voor, dat de gevolgen der overbrenging door de adressanten niet zijn overdacht. Want bij de blijkbare groote zorg, die zij hebben voor de finantiën van den Staat, zoude aan hen bij overdenking niet zijn ontgaan, dat de uitvoering van hun plan kosten mede zal brengen, waartegenover in het niet verzinken die, welke de door hen bestreden maatregel zal veroorzaken.

Wil men de technologen en mijnningenieurs naar ééne Universiteit doen verhuizen, waar is in Nederland te vinden de Universiteit welke een laboratorium bezit, dat aan de voor dit jaar ingeschreven 107 technologen en 90 mijnningenieurs nog plaats aanbiedt? Werden deze zelfs over eenige der Universiteiten verdeeld, de adressanten zouden met recht verlangen, dat de chemische laboratoria dier Universiteiten een belangrijke uitbreiding moesten ondergaan of nieuwe chemische laboratoria daar moesten worden opgericht. Maar daarmee is slechts een klein gedeelte van de kosten van hun plan aangeduid. Blijkbaar toch is het den adressanten niet genoegzaam bekend, dat van onze technologen deelneming aan practische oefeningen in de natuurkunde wordt geëischt; en ook de natuurkundige laboratoria der Universiteiten zouden ontoereikend zijn, om dit groote getal plaats te verleen. Zoude het daarenboven niet noodig zijn om ook de leerkrachten uit te breiden? Zouden de adressanten ook het onderwijs in de scheikundige technologie op zich willen nemen, of gelooven zij inderdaad, dat een college van 1 uur 's weeks, zooals aan enkele Universiteiten door een privaat-docent gegeven wordt, het onderwijs in dat vak aan de Polytechnische School voldoende zal kunnen vervangen?

Weten de adressanten verder niet dat ook de *mechanische* technologie, en dit met recht, een belangrijk onderdeel uitmaakt van de studie der technologen? Is het

hun dan ten eenemale onbekend dat *bouwkunde* en *kennis van werktuigen* met de aan die vakken verbonden tekenoefeningen en *handteekenen* dienen *moeten* om de toekomstige leiders onzer nijverheid technisch te bekwamen? Wanneer wij verder in aanmerking nemen, dat *bedrijfsleer* en *technische hygiëne*, in het wetsontwerp opgenomen, juist voor de technologen (en mijningenieurs) belangrijke vakken zijn, hoeveel nieuwe leerstoelen, hoeveel nieuwe laboratoria, werkplaatsen en tekenzalen zouden aan één of meer Universiteiten moeten worden opgericht, om dat plan tot uitvoering te brengen, al ware het maar alleen voor de technologen, terwijl voor de mijningenieurs nog meerdere en veel uitgebreidere eischen bij de genoemde te voegen zouden zijn. En dit alles zonder dat, wat de technische vakken betreft, het onderwijzend personeel of de hulpmiddelen der Technische Hoogeschool zoude kunnen worden ingekrompen, daar deze voor de andere ingenieurs dezelfde leerstoelen blijft eischen.

Ons dunkt, de zorg voor de geldmiddelen van den staat had aan de gedachten der adressanten eene hun meer nabij liggende richting kunnen geven. De zoo dikwijls besproken opheffing van eene der Universiteiten, waarvan wij echter de wenschelijkheid niet willen betoogen, zou beter in staat zijn hunne oeconomische bekommelingen weg te nemen.

Geheel afgezien van de geldelijke zijde van het vraagstuk, zou de door adressanten voorgestelde overbrenging daarom ondoelmatig zijn, omdat zij aanleiding zou geven, dat bij de vorming der dientengevolge aan de technische sfeer onttrokken technologen (en mijningenieurs) het technisch gedeelte dier opleiding te veel op den achtergrond zou geraken.

Of de vereeniging der Technische Hoogeschool in haar geheel met één der Universiteiten niet aanbeveling zou verdienen, wanneer niet de hervorming van een bestaanden, maar de schepping van een geheel nieuwen toestand aan de orde was, is een andere vraag, welke misschien toestemmend moet worden beantwoord, waarvan echter de bespreking, volgens ons inzien, op dit oogenblik niet vruchtdragend kan zijn.

Het komt ons na al het voorafgaande in hooge mate onwaarschijnlijk voor dat ooit tot de door adressanten beoogde overbrenging der technologische en mijnbouwkundige studie naar de Universiteit zal worden overgegaan. Wij zouden derhalve niet behoeven stil te staan bij hetgeen zij in bedacht nemen voor de „periode”, die vooraf zal gaan aan de herziening der Wet Hooger Onderwijs — waardoor de overbrenging naar den wensch der adressanten een feit zou moeten worden. — ware het niet dat in hunne beschouwing eene begripsverwarring voorkomt, welke wij meenen in het licht te moeten stellen. Zij verklaren namelijk, dat één dier voorstellen „het middel aan de hand geeft, aan technologen, die dit wenschen, *toch* de promotie tot doctor in de *scheikunde* mogelijk te maken.”

Nu blijkt nergens uit het ingediende wetsontwerp, dat zulk een titel aan de technologen zou kunnen worden toegekend, wel die van doctor in de technische wetenschappen. Aan laatstgenoemden zal ook de technoloog de voorkeur geven. En wij van onzen kant stellen er prijs op, dat die titel aan de leerlingen der toekomstige Technische Hoogeschool blijve voorbehouden, terwijl het doctoraat in de scheikunde overgelaten blijve aan die chemici, die hunne wetenschappelijke opleiding aan de Universiteiten hebben ontvangen.

Wij achten het een voorrecht voor beide categoriën van scheikundigen, dat zij een titel voeren, welke aanduidt aan welke inrichting van Hooger Onderwijs zij hunne opleiding hebben verkregen.

Wij meenen nu de aandacht van Uwe Excellentie nader te moeten vestigen op de drie voorstellen en op de daarbij door adressanten gegeven toelichting.

Ad. 1. Beschouwt men het 1^e voorstel:

„dat studenten, die aan de Universiteit het candidaatsexamen in de scheikunde hebben afgelegd, aan de Technische Hoogeschool tot het eindexamen van technoloog worden toegelaten en dat zij, die het examen van technoloog hebben afgelegd, aan de Universiteit worden toegelaten tot het afleggen van het doctoraal examen in de scheikunde,”

dan kan niet worden ontkend, dat hierdoor inderdaad eene gewenschte wisselwerking tusschen Technische Hoogeschool en Universiteit zou worden verkregen, die beiden ten goede kan komen.

Reeds in de redactie van het voorstel springt het in het oog dat beide inrichtingen van onderwijs niet met gelijke maat worden gemeten. Een technoloog wordt gelijk gesteld met een candidaat in de scheikunde.

Maar nu de toelichting!

Daartegen voelen wij behoefte ten krachtigste te protesteeren. Zij stelt als een feit voor, dat de wetenschappelijke waarde van het door ons gegeven chemisch onderwijs staat en staan moet beneden dat aan de Universiteiten gegeven.

Wij hebben ons de moeite gegeven om de gronden dezer bewering op te sporen; in de toelichting konden wij ze niet ontdekken.

Doorloopt men de Series Lectionum der Universiteiten en het Programma der Polytechnische School dan blijkt onmiddellijk, dat noch in den aard der onderdeelen van de scheikundige wetenschap, welke in de colleges worden behandeld, noch in het aantal college-uren de tegenwoordige school bij de Universiteiten in eenig opzicht ten achterstaat; voor de Technische Hoogeschool zal dus wel minstens hetzelfde gelden. Waar thans verschil bestaat is het voordeel integendeel aan de zijde der Polytechnische School. Men vergelijk o. m. de uren aan organische chemie, maar vooral die aan de chemische technologie gewijd. En wat de practische oefeningen in het scheikundig laboratorium betreft, zoo is dat niet alleen voor de meergevorderde studenten, zooals bij de Universiteiten, maar ook voor de jongere dagelijks van 9—12 en 1—5 opengesteld.

De grond van de door ons gewraakte bewering is dus hierin niet te vinden.

Nu wordt door adressanten wel een tegenstelling gemaakt tusschen technisch onderwijs, dat aan de Polytechnische School zou worden gegeven, en wetenschappelijk onderzoek, dat aan de Universiteit wordt verricht. Zij bedoelen daarmede waarschijnlijk, dat technisch onderwijs zou bestaan in mededeeling der voor de techniek belangrijke uitkomsten en niet in de behandeling en bestudeering van de methoden, langs welke die uitkomsten zijn verkregen. Die tegenstelling wordt door ons als onjuist teruggewezen. Technische vraagstukken onderscheiden zich van zuiver wetenschappelijke niet door de methode, welke voor hunne oplossing wordt gevolgd, maar alleen door ruimer keuze in de daarbij gebezigde hulpmiddelen. In „den aard der zaak” ligt de grond der tegenstelling dus niet. De aard der hun bekende per-

sonen, die het chemisch onderwijs aan de Polytechnische School hebben te leiden, had voor hen een waarborg moeten zijn, dat de wetenschappelijkheid er van niet behoeft onder te doen voor dat der Universiteiten.

Daarenboven hebben wij boven onze collega's aan de Universiteiten het voordeel, dat onze studenten zonder uitzondering leerlingen zijn der H. B. S. met 5-jarigen cursus en dus hebben ontvangen een vrij uitgebreid elementair onderwijs in wiskunde, natuurkunde en scheikunde, hetgeen voor het overwegend gedeelte der van het Gymnasium komende studenten der Universiteiten niet het geval is. Ook in de voorbereiding onzer studenten zijn wij dus in het voordeel.

Blijft over de lange duur van de studie aan de Universiteit, gemiddeld 7 jaren.

Aan de Polytechnische School kan het diploma van technoloog worden verkregen na een studietijd van 4 jaren. Aan de toekomstige Technische Hoogeschool zal voor hen, die den titel van doctor in de technische wetenschappen wenschen te verwerven, de studietijd wegens de bewerking van het proefschrift noodzakelijk worden verlengd. Dat hij tot 7 jaren zal aangroeien, hopen wij te vermijden, want, wellicht in tegenstelling met de adressanten, meenen wij, dat de breedte en diepte der wetenschappelijke ontwikkeling niet evenredig behoeft te zijn met de lengte van den tijd, dien, gedwongen door exameneischen, de student voor zijne opleiding gebruikt. Wij hopen desniettemin zorg er voor te dragen dat de wetenschappelijke arbeid, door welke het recht tot de promotie van doctor in de technische wetenschappen moet worden verkregen, zal kunnen wedijveren met de dissertaties der Universiteiten.

De noodzakelijkheid om ter wille der ook door ons gewenschte voortgezette wetenschappelijke vorming de technologen naar de Universiteit te zenden, zien wij derhalve inderdaad niet in.

Willen echter enkele technologen, bij bepaalde voorliefde voor de meer theoretische richting, hunne studie aan de Universiteit voortzetten en aldaar tot doctor in de scheikunde promoveeren, dan is het zeker wenschelijk dat die weg hun zij opengesteld, evenals voor den candidaat in scheikunde de toegang tot de meer technische richting. Daarom kunnen wij met het voorstel medegaan, niettegenstaande de niet juiste waardeering van den eersten tegenover den laatsten, wat de door beide volgens dat voorstel af te leggen examens betreft.

Uwe Excellentie veroorlove ons nog een enkel woord over het eerste gedeelte der toelichting tot het voorstel 1.

Vatten wij voornamelijk de chemische industrie onzer oostelijke naburen in het oog, welke ook blijkens het door adressanten aangevoerde wel door hen zal zijn bedoeld, dan zijn wij het met hen eens in de waardeering van hetgeen die industrie aan de chemici te danken heeft, die op de Deutsche Universiteiten zijn gevormd. Deze toch hebben gedurende bijna een eeuw steeds het oog gehad op de toepassing der scheikundige wetenschap op de nijverheid en zijn met haar in voortdurende aanraking geweest. Maar deze erkenning sluit niet buiten, dat ook aan de aldaar op Polytechnische Scholen gevormden een niet gering aandeel toekomt in de ontwikkeling en den bloei der chemische nijverheid. Bij de onderlinge vergelijking der diensten, door die beiderlei inrichtingen aan de Deutsche chemische nijverheid bewezen, mag verder niet uit het oog worden verloren, dat de Universiteiten zooveel talrijker dan de Technische Hoogescholen zijn en tevens dat de laatste, nauwelijks een halve eeuw oud, tot opleiding der chemici gedurende zooveel korter tijd hebben kunnen bijdragen dan de Universiteiten. Men overwege buitendien dat tot voor enkele jaren menig, grootendeels aan de Technische Hoogescholen gevormd chemicus, ter verkrijging van den doctoralen titel, zich naar de Universiteit moest wenden met een dikwerf geheel of gedeeltelijk aan die scholen bewerkte dissertatie, zoodat dus het bezit van dien titel nog niet bewijst dat de eigenlijke vorming aan de Universiteit was genoten.

Het bovenstaande geldt echter niet voor Nederlandsche toestanden. Wel „is men” — gelijk door Uwe Excellentie in de Memorie van Toelichting is vermeld — „aan de wis- en natuurkundige faculteit der universiteiten meer dan vroeger bedacht op de toepassing der aan die faculteit onderwezen vakken” en geldt die opmerking in de eerste plaats onze ambtgenooten in de scheikunde, maar tot dat vroeger zou door de stellers van het adres nog eene sprekende toelichting zijn gegeven, indien zij bij de vermelding van het feit dat „te Amsterdam en Leiden zelfs privaatchemisten in de chemische technologie werkzaam zijn” ook de jaren dezer eeuw hadden vermeld, sinds wanneer die werkzaamheid een aanvang heeft genomen.

Met die omstandigheid houdt eenig verband, dat terwijl thans reeds (dus sedert 1866) meer dan 80 der aan de Polytechnische School gevormde technologen in Nederland, in Indië en in het buitenland in de chemische industrie werkzaam zijn, tot heden het aantal slechts gering is der op datzelfde gebied werkzame scheikundigen, die hunne vorming aan de Nederlandsche Universiteiten hebben genoten. Het adres zou dit niet doen vermoeden.

Gaarne wordt door ons echter erkend de goede roep, die het meerendeel dier scheikundigen op het gebied der chemische nijverheid bezitten, en is door ons destijds met genoegen vernomen, dat een jong scheikundige, die aan een onzer Universiteiten was gevormd, aan een buitenlandsche chemische fabriek werd geroepen ter toepassing eener bepaaldelijk door eenige der adressanten vertegenwoordigde richting.

Zeker echter zal — in verband met de sterftekansberekening welke op de laatste bladzijde van het adres is aangevoerd — in de toekomst: „het grootste deel der ruim honderd studenten in de scheikunde, die thans aan de vier Universiteiten studeeren, in de industrie of de practijk een toekomst moeten zoeken” en hebben wij met waardeering het oog gericht op die onder den drang der omstandigheden aan onze Universiteiten optredende strooming. Maar het streven onzer collega's om die strooming te leiden, verleide hen niet tot openlijke kleinachting der vorming aan de Polytechnische School.

Ad 2. Het 2de voorstel der adressanten:

„dat het diploma van goed afgelegd eindexamen der H. B. S. met 5-jarigen cursus bevoegdheid geve tot het afleggen der examens voor het doctoraat in de scheikunde aan de universiteit vereischt”

heeft, al zouden wij het tot de geheele wis- en natuurkundige faculteit uitgebreid wenschen te zien, onze volle instemming.

Op de toelichting ad 2, door de adressanten gegeven, wenschen wij van onzen kant geene opmerkingen te maken. Wij willen echter hier uitdrukkelijk verklaren, dat het invoeren van dien maatregel door ons van het hoogste gewicht wordt geacht ook

voor het onderwijs in de scheikunde aan de Technische Hoogeschool. Die maatregel toch zal, zooals wij verwachten en wenschen, er toe leiden den tegenwoordig al te grooten toeloop van jongelieden, die zich voor de studie der chemie naar de Polytechnische School begeven, te matigen. Vele toch van hen zullen dan waarschijnlijk den weg over de Universiteiten verkiezen. Zoo zal het aantal studenten in de scheikunde eene, laat ons hopen over de vier Universiteiten eenigzins gelijkmatig verdeelde, toeneming ondergaan. En de door adressanten, wel is waar niet in het adres uitgesprokene maar, zooals ons uit den mond van eenigen hunner bekend is, wel gevreesde leegvloeing hunner laboratoria zal niet alleen worden voorkomen, maar voor meerderen aanwas plaats maken.

Ad 3. Ten opzichte van het 3de voorstel:

„dat aan de technologen (ook aan hen die, zoo de mogelijkheid tot promotie mocht blijven gehandhaafd, gepromoveerd zijn in de technische wetenschap) wat het geven van onderwijs betreft, slechts bevoegdheid worde verleend om scheikunde te onderwijzen aan technische scholen en hogere burgerscholen met 3-jarigen cursus”,

hebben wij tegen toelichting en voorstel beide ernstige bezwaren. Wat in die toelichting als feiten zonder enig bewijs wordt medegedeeld, kan in ons oog slechts als onjuiste hypothesen gelden, die hunnen oorsprong hebben in het gemis aan kennis van den werkelijken toestand en in een door de onderteekenaars levendig gevoelde behoefte om argumenten voor dit voorstel, dat hun bijzonder ter harte gaat, te vinden. Dat geldt vooral van de bewering, dat het onderwijs, hetwelk de technologen zullen genieten, door de inrichting der Technische Hoogeschool niet geschikt, dat het niet breed en wetenschappelijk genoeg zal zijn om docenten te vormen, die de scheikunde aan de H. B. S. met 5-jarigen cursus en aan het gymnasium moeten onderwijzen.

Wij meenen daarentegen dat uit het geheele ontwerp het streven van den wetgever blijkt, niet om verschillende met elkander slechts weinig samenhangende technische vakscholen tot stand te brengen, maar om eene universitas der technische wetenschappen in het leven te roepen; derhalve niet alleen leerstoelen, die voor de vakstudie noodig zijn, maar ook zulke, die den toekomstigen student de gelegenheid openen kennis te nemen ook van wetenschappen, welke met zijn vak niet in onmiddellijk verband staan. Wel zal daarbij een zoodanige regeling der examina moeten worden gemaakt, dat de ook door ons gewenschte breede ontwikkeling niet door examenstudie worde in gevaar gebracht; een nadeel, dat aan de Polytechnische School bestaat en in niet mindere mate, volgens de getuigenis van vele hoogleeraren en studenten, aan de Universiteit.

Maar eens zijn wij het niettemin met adressanten, waar zij zeggen, dat het niet ons *doel* zijn moet docenten voor het middelbaar onderwijs te vormen. Niet echter omdat wij aan de technologen, om ze voor die taak geschikt te maken, iets anders zouden moeten leeren dan nu. Wij zijn integendeel er vast van overtuigd dat hun chemische kennis, na verkregen diploma, meer dan voldoende is om als leeraar in de scheikunde aan het gymnasium en de H. B. S. met 5-j. c. met vrucht werkzaam te zijn. In dat opzicht kunnen zij gerustelijk worden gelijk gesteld met de doctorandi in de scheikunde, die zoo dikwijls, *dus vóór het bewerkt hebben van hun proefschrift*, met dat onderwijs worden belast.

Te meer durven wij dus beweren dat het recht van den technoloog, doctor in de technische wetenschappen, om aan de Hogere Burgerscholen scheikunde te onderwijzen niet tot die met 3-jarigen cursus behoeft te worden beperkt.

Wij bevinden ons ten aanzien van dit geheele vraagstuk eenigermate in dezelfde positie als onze collega's aan de Universiteiten ten aanzien der chemische industrie.

Evenals er aan de Universiteiten in de scheikunde gepromoveerden zijn, die de voorkeur geven aan de techniek boven andere betrekkingen, terwijl het toch niet een doel heet der Universiteiten scheikundige ingenieurs te vormen, zoo zijn er technologen, die den weg van het onderwijs inslaan en daarin voldoen, al is het *onze* roeping scheikundige ingenieurs te helpen vormen.

Dat wij ons tegen het 3^e voorstel ten sterkste moeten verzetten blijkt uit het voorafgaande betoog.

Wij zijn aan het eind der beschouwingen, welke wij in antwoord op het adres onzer ambtgenooten aan de vier Nederlandsche Universiteiten de eer hadden tot Uwe Excellentie te richten. Wij verzoeken Haar, bij de hooge belangen, die hier op het spel staan, onze uitvoerigheid te verontschuldigen. Door den inhoud van het adres toch wordt openlijk miskend de waarde van de wetenschappelijke ontwikkeling der Delftsche technologen, waardoor dezen ernstig nadeel zou dreigen. Tegen die miskenning meenden wij grondig te moeten opkomen.

Aan het slot van ons betoog gelooven wij den inhoud van ons verweer tegen meergenoemd adres niet beter te kunnen samenvatten dan door nog eens te wijzen op het overwegend belang, hetwelk er in gelegen is, dat door Uwe Excellentie niet worde ingegaan op der adressanten voornaamsten wensch, t. w. om den aan de Technische Hoogeschool gediplomeerde scheikundige ingenieurs te onthouden de gelegenheid om aan diezelfde inrichting tot doctor in de technische wetenschappen te worden bevorderd.

Te lang reeds hebben wij het nadeel gevoeld, dat er voor de voor zelfstandig onderzoek meer begaafde technologen geen prikkel bestond, zich ten onzent aan een wetenschappelijk chemisch onderzoek van grooteren omvang te wijden, omdat de gelegenheid ontbrak dit als proefschrift aan te bieden.

Menige voor het vorschten op scheikundig-technisch gebied uitnemende kracht is daardoor niet tot de ontwikkeling gekomen, welke zij anders zou hebben bereikt.

Met levendige instemming werd daarom juist door ons in Uwer Excellentie's wetsontwerp de bepaling begroet, waarbij dat recht tot promotie den technoloog werd verleend. Dit recht zoeken adressanten hen te ontnemen, en gelijk wij meenen te hebben aangetoond, op onjuiste gronden. En het is dan ook ons eerbiedig verzoek, dat door Uwe Excellentie aan dezen aandrang niet worde toegegeven, onze hoop, dat door Haar met vaste hand, door de beraadslagingen heen, dit recht worde gehandhaafd.

DELFT, 11 Februari 1904.

L. ARONSTEIN.
H. BEHRENS.
S. HOOGWERFF.

Hoogleeraren aan de Polytechnische School.